
**РОЗВИТОК ІДЕЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ В РЕСПУБЛІЦІ
ПОЛЬЩА І В УКРАЇНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1920-1939рр.) –
ДОСЯГНЕННЯ І ВТРАТИ**

Маринів Іванна Ігорівна
аспірант кафедри міжнародного права
та державного права зарубіжних країн
Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого

Досвід конституційного будівництва Республіки Польща є корисним для України, адже Польща, яка входила раніше до так званого «соціалістичного табору», за невеликий проміжок часу успішно провела низку реформ, що дозволили їй зробити помітні кроки у демократичному будівництві і стати членом Європейського Союзу. Чинна Конституція Польської Республіки (1997 року) є однією з нових

європейських конституцій, і була прийнята з врахуванням не лише власного досвіду конституційного будівництва, а і досягнень держав, які мають багаторічні традиції демократичного будівництва.

Одним із засобів правової охорони Конституції Польської Республіки є конституційний контроль. Історія його становлення в Республіці Польща розпочалась задовго до прийняття чинної Конституції. Ця ідея почала активно обговорюватись в Польщі у міжвоєнний час (1920 – 1939 роки). Міжвоєнний період, як важливий етап становлення ідеї створення органу конституційного контролю умовно можна поділити на дві частини, а саме період до прийняття Конституції 1921 року і період після вступу її в силу.

Характерною рисою проєктів до прийняття Конституції 1921 року було те, що вони були націлені на створення такого органу конституційного контролю, який за своєю природою мав стати своєрідним доповненням Сейму, його допоміжною структурою, яка могла б здійснювати тільки *попередній контроль* конституційності нормативних актів (передусім, проєкт Казимежа Лютославського; проєкт уряду Польщі, щодо створення спеціального органу «Охорона прав»; проєкт С. Глонбінського; урядовий проєкт «Конституційний закон Польської Республіки» 1919р.; проєкт Мацея Ратая та інші.). Тобто рішення такого органу стосовно невідповідності закону Конституції не було б остаточним, а отже і не тягнуло б за собою припинення дії нормативного акту, тобто носило б рекомендаційний характер.

Після прийняття Конституції 1921 року спеціалістами в галузі права обґрунтовувалась необхідність створення органу конституційного контролю, який був би незалежним, мав верховенство над парламентом, а його рішення були б остаточними. Пропонувалося запровадити два види контролю – попередній і наступний, а також висловлювалися пропозиції про необхідність розширення кола об'єктів конституційного контролю за рахунок ще й актів органів виконавчої влади.

Політична обстановка в Польській Республіці у міжвоєнний період не сприяла реалізації ідеї запровадження органу конституційного контролю. Проте, досвід широкого професійного обговорення цього питання, поява фундаментальних наукових робіт, а також перші проєкти основного закону, відіграли у подальшому значну роль у створенні теоретичної і правової бази для розробки Закону про Конституційний Трибунал 1985 року.

В Україні інститут правової охорони Конституції також має свою історію, але набагато скромнішу. У міжвоєнний період Українська Народна Республіка проіснувала неповних три роки (1917-1920рр.), тому в цей період питанню правової охорони Основного Закону приділялось мало уваги. В Конституції УНР від 29 квітня 1918 року взагалі не містилось положень, які б стосувались правової охорони Конституції.

Із встановленням в 1919 році радянської влади в Україні утвердилась державно-правова доктрина, з її принципом народного представницького органу. В теорії державознавства запанувала концепція про те, що не може існувати інституція, яка була б наділена повноваженням перевіряти конституційність актів Верховної Ради, оскільки це призводить до обмеження волі вищого представницького органу, обраного народом і порушує його повновладдя. Тому Конституціями УРСР 1919, 1929 р. взагалі не регламентувалися питання контролю за дотриманням Основного Закону, йшлося лише про державний контроль за діяльністю радянської влади. Отже будь-які дослідження з теорії конституційного контролю поступово було припинено. Це питання отримало видимість конституційного врегулювання в 1937 році, коли Основний Закон УРСР вперше у конституційній правотворчості ввів формулу

«контроль за виконанням Конституції». Однак єдиним суб'єктом, правомочним здійснювати вказане повноваження конституційно визнавалася лише Верховна Рада УРСР, яка і була суб'єктом конституційної правотворчості. Але в умовах тоталітарної влади і це повноваження було скоріше фіктивним.

Подальший розвиток конституційного законодавства і в УРСР і в народно-демократичній Польщі в умовах їх тоталітарного існування цілком підтверджує цей висновок

Таким чином, розглянутий період відіграв значну роль у розвитку ідеї створення органу конституційного контролю в Республіці Польща. Польські дослідники одностайні у визнанні значення власного досвіду обговорення у міжвоєнний період питань конституційного контролю для становлення органу конституційного контролю Республіки Польщі у середині 80 років 20 століття

Україна в міжвоєнний період втратила динаміку відкритого теоретичного осмислення ролі органів конституційного контролю та необхідності їх існування в радянській державі, що мало наслідком негативне ставлення до проблеми. Ситуація на теоретичному рівні почала змінюватись лише невдовзі перед розпадом СРСР, проте й тоді питання про створення органів конституційного контролю в УРСР не ставилось.

Науковий керівник - Буроменський М.В., д.ю.н. проф. кафедри міжнародного права та державного права зарубіжних країн